

Vuoden 2024 talousarviolaadinnan kehys

VD/3860/02.01.00.03/2023

KK/MR/PK/MT

Yleinen taloudellinen tilanne

Talouden kehityksen ennakointi on tällä hetkellä haasteellista. Venäjän hyökkäysota Ukrainaan ja sen sivuvaikutukset ovat aiheuttaneet epävarmuutta jo yli vuoden ajan. Merkittävimmin tämä näkyy kiihtyneenä inflaationa ja sen mukanaan tuomana korkojen nousuna.

Valtionvarainministeriö ennustaa Suomen talouden kutistuvan 0,2 prosenttia vuonna 2023. Talouteen vaikuttaa etenkin se, että inflaatio ja nousevat korot painavat yksityistä kulutusta. Vuonna 2022 Suomen talous kasvoi vielä 2,1 prosenttia. Valtionvarainministeriö ennustaa myös työllisyyden heikkenevän. Työttömyysasteen ennustetaan nousevan 7 prosenttiin vuonna 2023. Vuonna 2022 työttömyys oli 6,8 prosenttia.

Kokonaisuudessaan valtionvarainministeriö ei oleta syvää eikä varsinkaan pitkää taantumaa. Vuonna 2024 talouden odotetaan kasvavan jo 1,3 prosenttia ja vuonna 2025 kasvuksi odotetaan 1,6 prosenttia. Samalla työllisyys alkaisi jälleen parantua. Kasvuoletuksen taustalla on se, että myös inflaatio hidastuisi tulevana vuosina. Vuodelle 2023 ennustetaan 5,5 prosentin inflaatiota. Vuodelle 2024 inflaatio-odotus on 2,5 prosenttia ja vuodelle 2025 1,5 prosenttia. Vuonna 2025 inflaation odotetaan alittavan Euroopan keskuspankin 2 prosentin tavoitteen, mikä näkyisi myös siinä, että korot alkaisivat laskea.

Euroopan Unionin talouden ennustetaan selviytyvän Suomea paremmin. EU komission arvion mukaan EU:n talous kasvaisi 0,8 prosenttia ja euroalueen talous 0,9 prosenttia vuonna 2023. USA:n talous on 1,1 prosentin kasvuvauhdissa alkuvuodesta 2023.

Euroopan ja maailman talous on poikkeuksellisessa tilanteessa. Talous on ajautumassa taantumaan samaan aikaan kun inflaatio on korkealla. Suomen inflaatio on hieman euroaluetta hitaampaa. Euroopan keskuspankin määritelmän mukainen euroalueen inflaatio oli maaliskuussa 2023 6,9 prosenttia ja Suomen vastaava inflaatio oli 6,7 prosenttia. Euroalueen korkein inflaatio oli Latviassa, 17,2 prosenttia. Yhdysvalloissa inflaatio on laskenut 5 prosenttiin.

Ennusteet lähtevät siitä, että talous kasvaa hitaasti tai taantuu vuoden 2023 aikana, mutta tämän jälkeen kasvu normalisoituu. Tämän taustalla on oletus, että inflaatio ja tätä myöten myös korot lähtevät laskuun.

Tässä vaiheessa voitaneen todeta, etteivät pahimmat skenaariot Venäjän hyökkäyssodan aiheuttamasta energiakriisistä toteutuneet. Talvena 2022–2023 energiaa lähtökohtaisesti riitti, osittain energian säästötoimien seurauksena. Ennusteissa on vaikea täysin huomioida geopoliittisia jännitteitä ja esimerkiksi Venäjän hyökkäyssodan kestoja. Huolta aiheuttaa myös se, että jännitteet USA:n ja Kiinan välillä kiristyvät liittyen Taiwanin kysymykseen. Kireä geopolitiikka ja koronan opetukset ovat johtaneet siihen, että yritykset ovat jo alkaneet harkita tuotantoketjuja uudelleen. Tämä voi siirtää tuotantoa niin USA:han kuin Eurooppaan Aasiasta, mutta luonnollisesti tämä luo myös riskin kauppasodista ja muista häiriöistä.

Positiivisen vireen talouteen puolestaan luovat suunnitteilla olevat vihreän siirtymän investoinnit Suomeen. Toteutuessaan ne vauhdittaisivat Suomen taloutta. Rakenteelliset haasteet kuitenkin pysyvät osana Suomen taloutta. Näitä ovat etenkin väestön ikääntyminen ja matala työn tuottavuuden kehitys. Vuosi 2023 on kuntataloudessa historiallinen, sillä sote-uudistus tuli voimaan vuoden alusta ja kavensi kuntien tehtäväkenttää. Uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia sekä kuntien toimintaan että talouteen. Uudistuksen vaikutukset kohdistuivat erityisesti kuntien käyttötalouteen, jossa tulojen ja menojen taso ja rakenne muuttuivat merkittävästi tehtävien siirryttyä hyvinvointialueille sekä rahoituksen siirryttyä valtiolle.

Kuntatalouden toimintamenojen arvioidaan laskevan 56 prosenttia vuonna 2023. Kuntatalouden pitkän aikavälin menopaineet helpottuvat sote-uudistuksen myötä, kun nopeasti kasvavat sosiaali- ja terveystarpeet siirtyivät pois kuntien vastuulta. Toimintamenoja laskee sote- ja pelastustehtävien poistumisen lisäksi syntyvyyden laskusta aiheutuva palvelutarpeen lasku koulutuksessa sekä hallituskauden päättymisen, jonka seurauksena useita määräaikaista toimia päättyy. Toisaalta Ukrainasta sotaa paenneiden ihmisten auttamiseen tarvittavien panostusten arvioidaan kasvavan muun muassa varhaiskasvatukseen ja perusopetukseen valmistavan opetuksen sekä kotoutumispalveluiden tarpeen kasvun vuoksi.

Kuntatalouden kustannuksia kuvaava peruspalvelujen hintaindeksi kasvaa 5,0 prosenttia vuonna 2023. Inflaation kasvun on arvioitu hidastuvan, mutta olevan aiemmin arvioitua sitkeämpää. Henkilöstökustannukset muodostavat jatkossakin kuntatalouden suurimman kuluerän ja sopimuskorotukset kertaerineen vauhdittavat kuntatalouden työvoimakustannusten kasvua 4,85 prosentilla vuonna 2023. Vuosille 2023 ja 2024 sovitut kunta-alan palkankorotukset ylittävät niin sanotun yleisen linjan kesällä 2022 sovitun palkkauksen kehittämisohjelman vuoksi. Palkkarakenteita ja palkkausjärjestelmiä koskeva kehittämisohjelma nostaa kunta-alan palkkoja yhteensä noin 5,1 prosenttia vuosina 2023–2027.

Kuntatalouden toimintatulojen arvioidaan laskevan kuuluvana vuonna noin 41 prosenttia. Sote-uudistuksen aiheuttaman vähenemän lisäksi toimintatulojen laskua lisää hallituskauden määräaikaisten toimien päättymisen. Lisäksi vuoden 2022 toimintatuloihin kirjattiin kertaluonteisia eriä, joiden poistumisen arvioidaan laskevan myyntituloja edellisvuoteen verrattuna.

Myös kuntien valtionosuuksissa ja verotuloissa näkyy merkittävä alenema sote-uudistuksen seurauksena. Kuntataloudessa vuosi 2023 näyttää kuitenkin talouden tunnuslukujen perusteella ennätyksellisen vahvalta, sillä sote-uudistuksen kuntien verotuloja leikkaava vaikutus ei näy vielä täysimääräisesti kunnallis- ja yhteisöverotuloissa. Kunnille kertyy vuonna 2023 noin 1,1 mrd. euroa enemmän vanhojen veroperusteiden mukaisia verotuloja kuin sote-uudistuksen jälkeisessä kuntataloudessa vuonna 2024. Vuosikate riittää selvästi kattamaan poistot ja toiminnan ja investointien rahavirta on noin 0,6 mrd. euroa positiivinen.

Vuonna 2025 kuntataloudessa tapahtuu lyhyen ajan sisällä jo toinen merkittävä rakenteellinen uudistus, kun työ- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. Tämä laajentaa kuntien tehtäväkenttää ja kasvattaa kuntatalouden toimintamenoja noin 840 milj. eurolla. Valtio kompensoi kuntien vastuiden kasvamisen TE-palvelutehtävissä ja työttömyysetuuksien rahoituksessa kuntien valtionosuuksia korottamalla. Uudistuksen myötä kuntien henkilöstömäärä kasvaa noin neljällä tuhannella henkilötyövuodella, mikä näkyy vuonna 2025 etenkin henkilöstömenojen voimakkaana kasvuna. Myös ostot kasvavat uudistuksen seurauksena. Uudistuksen myötä kunnan rahoitusvastuu työttömyysetuuksien rahoituksesta laajenee, mikä puolestaan heijastuu vuonna 2025 avustusmenojen tason muutokseen. Työllisyyskehityksellä on uudistuksen jälkeen entistä suurempi vaikutus kunnan

talouteen. Uusiin avustusmenoihin vaikuttaa etenkin työttömyyden kehitys sekä muutokset kansaneläkeindeksissä.

Koronapandemian vaikutukset näkyvät yhä Vantaan työttömyysasteessa. Vantaan työttömyysaste oli maaliskuussa 2023 10,7 prosenttia ollen kolmanneksi korkein kuuden suurimman kaupungin joukossa. Työttömänä oli maaliskuun 2023 lopussa noin 13 700 henkeä. Pitkäaikaistyöttömyys on laskenut, mutta se on edelleen korkealla tasolla. Lentoliikenne ja siihen liittyvät toiminnot Vantaalla eivät ole vielä palautuneet ennen koronapandemiaa olevalle tasolle. Ukrainan sodan aiheuttaman pakotetilanteen vuoksi suomalaiset lentoyhtiöt eivät voi toistaiseksi lentää Venäjän ilmatilan kautta Aasiaan, joka heikentää mm. Finnairin toipumista pandemian vaikutuksista.

Vuoden 2024 talousarvion kehys

Vantaan vuoden 2024 talousarvion kehysten lähtökohtana on Kaupunkistrategia 2022–2025 sekä Vantaan tuottavuus- ja kasvuohjelma 2021–2025. Tuottavuus- ja kasvuohjelman tavoitteena on parantaa kaupungin taloustilannetta siten, että vuonna 2023 käyttötalous on tasapainossa. Tavoitteen mukaan vuoden 2024 kehysten vuosikateen pitäisi olla vähintään 121 milj. euroa ja vuoden 2025 vuosikatteen vähintään 130 milj. euroa.

Vuoden 2023 alussa voimaan tullut hyvinvointialueuudistus siirsi hyvinvointi- ja sosiaalihuollon sekä pelastustoimen ja eräitä muita tehtäviä hyvinvointialueiden vastuulle muuttaen kuntataloutta radikaalisti. Seuraava uudistus on tulossa jo vuoden 2025 alussa, kun työvoima- ja elinkeinopalvelut siirretään kuntien vastuulle. Molemmat uudistukset aiheuttavat epävarmuutta kuntatalouteen vielä tulevana vuosina. Lisäksi epävarmuutta tuo maailmantilanne. Venäjän hyökkäys Ukrainassa jatkuu edelleen ja inflaatio ja korot ovat korkealla tasolla. Rakentaminen on alkuvuodesta 2023 ollut vähäistä. Uutta hallitusta ollaan vasta muodostamassa ja tulevan hallituksen ohjelmatavoitteet ovat vielä auki. Kehys perustuu valtiovarainministeriön kevään 2023 taloudellisessa katsauksessa ja julkisen talouden suunnitelmassa esitettyihin talouden kasvuarvioihin. Vantaan väestönkasvu on jatkunut tasaisena alkuvuodesta 2023 ja vuoden 2024 väestönkasvuksi ennakoidaan yli 4 300 henkeä eli 1,8 prosenttia. Väestöennuste päivittyy kesän 2023 aikana. Ennusteet päivitetään kaupunginjohtajan talousarvioesitykseen, kuten myös valtion budjettiriihen ja -esityksen tarkentuneet vaikutukset.

Vuoden 2024 käyttötalouskehyksessä on huomioitu toimintamenojen osalta palvelutarpeen kasvu lakisääteisissä palveluissa. Kaupungin kasvaessa myös kaupungin henkilöstömäärä kasvaa. Uusien vakanssien perustamisessa pyritään kuitenkin harkittuihin ja maltillisiin lisäyksiin. Kehyksessä on varauduttu mm. 64 uuteen vakanssiin perusopetuksessa, 68 vakanssiin varhaiskasvatuksessa ja 6 vakanssiin toisen asteen koulutuksessa. Kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla varaudutaan 12 uuteen vakanssiin, kaupunkiympäristön toimialalla 3 vakanssiin ja työllisyyspalveluiden hoidossa 6 vakanssiin. Maaliskuussa 2023 saatiin kuntatalouteen uusi palkkaratkaisu ja sen yleiskorotukset on otettu huomioon toimialojen kehyksessä. Ratkaisu sisälsi myös useita paikallisesti sovittavia eriä, joiden määrärahavaraukset on kehysvaiheessa keskitetty kaupunkistrategian ja johdon toimialalle. Sisäisten vuokratulojen ja vuokramenojen muutos on päivitetty kehykseen.

Kehyksessä toimintakulut nousevat vuoden 2023 käyttösuunnitelmasta vuoteen 2024 noin 3,3 prosenttia. Vuonna 2024 toimintakulujen kasvua lisäävät palvelutarpeen kasvun ja yleisen hintatason nousun lisäksi mm. kunta-alan palkkaratkaisu, panostukset strategiaan tavoitteisiin mm. eriarvoistumiskehityksen estämiseen, luku- ja laskutaidon nostamiseen sekä nuoriso- ja maahanmuuttajatyöhön. Myös katujen kunnossapitoon lisätään määrärahoja ja varaudutaan Vantaan

50-v. juhlavuoteen. Korkotason nousun aiheuttamaan korkomenojen kasvuun on kehyksessä varauduttu. HSL-kuntayhtymän infrakorvaukset sekä joukkoliikennemaksut on esitetty kehyksessä arvioina ja ne tarkennetaan kaupunginjohtajan esitykseen talousarviovaiheessa. TE2024-uudistuksen vaikutusta kaupungin tuloihin ja menoihin ei ole vielä huomioitu kehyksessä, vaan se otetaan huomioon kaupunginjohtajan talousarvioesityksessä syksyllä.

Toimintakatteen vertailukelpoinen kasvu (ilman palkkaratkaisun tai korona toipumissuunnitelman vaikutuksia) vuodesta 2023 vuoteen 2024 on kasvatuksen ja oppimisen toimialalla 2,2 prosenttia, kaupunkikulttuurin ja hyvinvoinnin toimialalla 5,2 prosenttia, kaupunkiympäristön toimialalla 5,7 prosenttia sekä kaupunkistrategian ja johdon toimialalla 1,1 prosenttia.

Hyvinvointialueuudistuksen vuoksi kunnallisveroprosenttia leikattiin vuodelle 2023, joten kunnallisvero Vantaalla on vuonna 2023 6,36 %. Samalla se jäädytettiin vuoden 2023 ajaksi. Lisäksi yhteisöveron osuutta pienennettiin noin kolmanneksella kaikissa kunnissa. Kehyksen verotuloarviot perustuvat nykyisiin Vantaan vuoden 2023 veroprosentteihin, kuntatalousohjelmassa esitettyihin veroperustemuutoksiin sekä Kuntaliiton veroennusteeseen. Verotulojen arvioidaan laskevan noin 5,6 prosenttia vuoden 2023 ennusteeseen nähden, koska vuonna 2023 verotuloja on vielä saatu osittain vanhojen, vuoden 2022, veroprosenttien mukaisesti. Valtionosuusarviossa on huomioitu kaupungin ikäryhmittäinen väestö 1.1.2023, kevään 2023 kuntatalousohjelmassa esitetyt valtionosuusmuutokset sekä aiemmin tehtyjen valtionosuuspäätösten vaikutukset. Valtionosuustuottojen arvioidaan nousevan noin 4,1 prosentilla vuoden 2023 ennusteeseen nähden. Nousua selittävät mm. valtionosuuksien indeksikorotus, kustannustenjaon tarkistus, verotulomenetyksen kompensaaion kasvu sekä tehtävämuutokset. Valtionosuuksiin liittyy vielä paljon epävarmuutta, koska hyvinvointialueuudistukseen liittyviä laskelmia vielä tarkistetaan ja tasaukset tehdään valtionosuusjärjestelmän kautta. Verotulo- ja valtionosuusarviot päivitetään talousarviovaiheessa.

Kehyksen tuloslaskelma päättyy 124,3 milj. euron vuosikatteeseen ja 10,5 milj. euron tilikauden tulokseen.

Kehyksessä kaupungin suunniteltu bruttoinvestointitaso vuodelle 2024 on 185,4 milj. euroa (investointiosa netto 181,9 milj. euroa). Uudis- ja korjausrakentamisen investointeihin on varattu 103 milj. euroa. Vuoden 2024 aikana on rakenteilla mm. 4 uutta päiväkotitilaa, Elmon uimahalli ja useampi koulun peruskorjaus. Julkiseen käyttöomaisuuteen investointeja kohdistuu 42,0 milj. euroa pitäen sisällään mm. katujen ja puistojen investointeja. Kiinteän omaisuuden investoinnit ovat normaalia korkeammalla tasolla ollen 24 milj. euroa. Tästä 14 milj. euroa kohdistuu sopimusvaiheessa olevaan maankäyttösopimukseen, jonka mukainen kaupungin vastaanottama maa kirjataan teknisesti investointimenoksi. Vantaan ratikan rakentamispäätöstä ei ole huomioitu kehyksessä.

Kaupungin pitkäaikainen lainakanta vuoden 2022 tilinpäätöksen tilanteessa oli noin 777 milj. euroa. Viime vuonna korkotaso lähti poikkeuksellisen jyrkkään nousuun. Kehyksessä vuoden 2024 korkokulut on ennakoitu 21 milj. euron tasolle, jatkovuosille on ennakoitu maltillista korkotason nousua. Vantaan ratikan rakentaminen tulee kasvattamaan investointimenoja sekä kaupungin lainakantaa em. tasoa korkeammaksi.

Kaupunginhallitus 5.6.2023 § 16

Kaupunginjohtajan vs. esitys:

Päätetään

- a) hyväksyä vuoden 2024 talousarvion käyttötalouden ja investointien laadintakehys liitteen mukaisesti,
- b) ohjeistaa toimialoja laatimaan investointisuunnitelmansa kaikkien talousarvion hankeryhmien osalta kymmenvuotiskaudelle 2024–2033,
- c) esittää vuoden 2024 talousarvion laadintakehys tiedoksi kaupunginvaltuustolle.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Kehystaulukot 2024

Täytäntöönpano: kuntademokratia, esitys valtuustolle

Muutoksenhakuohje: 1. Oikaisuvaatimus

Lisätiedot:

talous- ja strategiajohtaja Matti Ruusula, puh. 043 824 9254, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi
talousarviopäällikkö Päivi Kandolin, puh. 040 626 7613, etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi